

Juhani Nurila

MURREPAKINOITA KÄLÄVIÄN MURTHEELLA

RUKHIINKORIJUU- JA PUINTIHOMMAT

Vielä neljäkymmentäluvulla minun ollesa vähä toisellakymmenellä, pruukathin ainaki rukhiit tryskätä riiheesä.

Ruis kylyvethin melekein aina syksysin. Usiasti ruis kylyvethin päärymaahan, ko pääryt oli saatu kuokittua ylös maasta. Se ruis kerkes tuommoselle kymmenen sentin orhaalle, ennenkö lumet sato maahan. Sielä lumen alla se säily talaven yli ja rupes kasvahan siitä sitte lumen lähettyä.

Heleposti hoksas kesälläki. misä pellosa on ruista, sen oloki oli senverran pitempää ko minkään muun vilijan, tai heinän. Sitte siihen olijennokhan rupes tulehan tähkäpäitä ja jyvänalakua. Ens se jyvä oli semmonen pehemiä ja sitä sanothinki maitojyväks. Ko sitä pehemiää jyvää kourasa puristi, pruukas siitä roiskahtaa valakiaa nestettä, hetikkö maitua.

Syksyä kohti mentäesä rupes sitte rukhiinoloki kellastuhan ja sen tähkäpääsä jyvät kovettuhan. Leikkuumiehet ottivat sieltä täältä tähkäpäitä kourhan ja kahtovat, joko vilija on siinä mallisa, että sitä pystyy ruveta leikkaahan. Jos jyvät näytti olevan valamhiita, alotethin rukhiinleikkuu sillon.

Aitasa pruukathin pitää sirppejä tallea ja sieltä sitte haethin nämä koukkuteräset asheet, joilla rukhiit leikathin poikki. Nuisa sirpeisä oli maasepän takomat terät ja usiasti käjensijat olivat vuoltu tuommosesta kuusenoksan tyvestä. Sen käjensijan pää käänty sillalaila mutkalle ja se leveni päästä, jonka tähän se pysy hyvin leikkaajan kourasa.

Jokhaisella leikkaajalla pruukas olla oma nimikkosirppi, jolla sitte se leikkas aina joka syksy. Ne varret pruukas olla koristeltu erillaisilla puuleikkauksilla, siihenaikehan ko nämä sirpit oli tehty, niin miehillä oli vielä aikaa värkätä tämmösiäki hommia.

Rukhiinleikkuu alotethin melekein aina siitä päästä peltua, josta vilija oli laonnut (kaatunut) pois päin leikkaajasta. Katkasu tehtiin nuin kolomenkymmenen sentin korkuselta, siihen pelthon jäi meleko korkia sänki, joka pisteli

säärhin reikiä, ko sillon pruukas pojilla olla lyhyvälakheiset housut jalasa.

Leikkaja koukkas sitte sirpillä severran rukhiinolokia, että vasemman käjen sormet räkkäs sen knipun ympäri, ja katkasi knipun sitte sirpillä vasemman kouran alapuolelta. Tämmöstä knippua sanothin "kouraks". Tämä koura nostethin sitte sirpin kans ylös leikkuukohasta ja panthin varovasti selijän taate maahan. Siinä piti varua, ettei koura päässy sekaantuhan ja että olijenpäät pysy tasasena. Tähän samhan kniphun leikathin usiampi koura, jonka jäläkhen knippu sijothin olokisitheellä lujasti tyvipäästä nuin kolomen-nelijänkymmenen sentin päästä tyvestä. Tätä sijottua knippua sanothin *lyhtheeks*.

Jokhaisella leikkajalla oli saran leveyestä muutaman meeterin leviä leikattava ala. Pruukathin sanua, että "menhään omaa etua"! Tämän levystä etua leikkas jokhainen aina saran päähän asti ja leikkaajan jälijelle saralle jäi suorat rivit lyhtheitä, jotka sitte koothin kuhilhaiks.

Kuhilhaat tehthiin sillä lailla, että ens otethin kolome tai nelijä lyhettä ja laitethin ne maahan tyvet yhtä pitkälle. Sitte nämä lyhtheet sijothin jyvänpuolipäästä kyynärän verran päitten alapuolelta yhtheen. Sen jäläkhen sijoksen yläpuolelle jäänheet jyvapäiset olijet taitethin alaspäin ja *jalaka* nostethin pellolle pysthön. Ny sitte ruvethin laittahan joka jalan päälle yks lyhe ja joka jalan välhin kaks lyhettä pysthön. Yhtheen kuhilhaaseen laitethin yhtheens yheksän lyhettä pysthön, lyhtheen tyvipäät alaspäin.

Sitte lopuks "kuhilamestari" kokos yhtheen kniphun nuin kolome sitomatonta lyhettä ja sito ne kierretyllä paksulla sitheellä kaikki yhtheen. Tuo isolyhe laitethin pellolle pysthön ja olijet taivutethin sitheenkohojalta sillalaila, että olijet taittu sätheettäin joka puolelle lyhettä. Senjäläkhen tämä "hattu" nostethin kuhilhaan päähän ja hatun olijet panthin järjestykseen sillalaila, että sajevesi juoksi hyvin hatunolokia pitkin maahan.

Näin leikathin ja laitethin kuhilhaille rukhiit, kuhilhaat piethin pellolla sitte kuivaamasa muutamia viikkoja ilimoista riippuen. Sittekö ne

kuhilhaat olivat tarpheeks-asti kuivannu, ne ajethin hevosen kans riiheeseen.

Riihi oli hirsirakennus, jonka nurkasa oli suuri kivinen kiuvas ja nuin parinmeeterin korkusella oli paksut hirret poikittain. Niijen päällä oli pyörijöistä puista tehty *parsipuut*. Kahella seinällä oli hirrenkorkuset ja nuin seittemän kymmenen sentin pituset "räppänät", jotka lämmityksen ajaks panthin melegen kiinni. Tänne riiheen ethen ajethin korkia kärrykuorma lyhtheitä.

Ne paiskothin ens kärryistä riiheeseen, josa yks mies otti ne vasthan ja anto lyhtheen toiselle miehelle, joka oli kiivenny ylös parsipuijen päälle. Ylhäällä oleva mies tälläs muutaman parsipuun vierekkäin ja lato lyhtheet pysthön tyvipuolet alapäin. Lyhtheitten jyväpääät yletty melekein katonrajhan asti.

Ko sitte yks rivi oli tullu täythön, pyöritti parsimies taas lisää parsipuita entisthen vierhen ja niijen päälle taas uusia lyhtheitä. Sillälaila täyethin sitte koko riihi, parsipuita oli koko riihen alalla, mutta kiukhaan kohalla niitä ei ollu, siinä olis syttynny lyhtheet palahan lämmityksen aikan. Savu pääsi kans paremmin nousehen katonrajhan, ko kiukhaanpääläinen oli avonainen.

Sielä riiheesä pääsi kävelehen kyykysä parsipuijen alapuolella. Sieltä riihenlämmittäjäki kuluki kiukhaan tyje, laittahan puita kiukhaan peshän.

Riiheenpäähän oli laitettu aina riihipuita lähän. Ne oli melekein aina mäntöpuita, ko kuusipuista olis lentänny "paukkoja", jotka olis pian sytyttänny koko riiheen palahan. Näitä puita sitte riihenlämmittäjä laitto kiukhaan alle ja sytytti ne palahan, räppänöillä sääjelthin savun poismenua riiheestä.

Tätä lämmitystä sitte jatkethin usiampi vuorokausi yötä-päivää. Sitä kiuvasta joutu pitähän silimällä koko ajan, ettei tuli päässy röövähän kuivanheissiin viljioihin. Riiheenlaattialla prukas olla kaikensorttista lukkia ja koppakuorijaista ko savu hätyytti ne alas parsipuilla olheista lyhtheistä.

Sielä savunseasa se lämmittäjäki joutu kulukehan, ko piti lisätä puita peshän ennenkö se kerkes sammuhun. Kyllä ne valakian-vahtaajat monesti ryki ja pyhki mustaa räkää nokasta, ko ne sieltä savunsejasta riiheenovelle raithiiseen ilimhan tuli. (Tuskin tuo puunsavu niin kovin vaarallista on!)

Ko sitte riihtä oli tarpheeks kauvo lämmitetty, annethin sen jähtyä seuraavhaan aamhun asti. Sitte menthin aamusella jo tuosa viienkorvilla sinne riiheeseen tryskäähän rukhiita.

Riihenseinän toisella puolella oli "luuhas", jonka laattia oli tryskäyksien tähän tehty tihiaaks, putuavat jyvät saathin siitä talthen. Se laattia oli tullu aivan kiiltoseks kovasta käytöstä. Tähän luuhaaseen oli riiheenpuolelta semmonen avattava luuku, josta lyhtheet sitte nakothin sinne ja panthin sillälaila vieretysten laattialle, että jyväpääät lyhtheistä tuli vastatusten keskilaattialle.

Sitä ennen lyhtheet oli pujotettu parsipuilta riiheen laattialle ja yks mies otti aina lyhtheen kainalhon ja löi lyhtheen jyväpäätä riiheen hirsiseinhään, josa oli kans lyöntijäläkiä näkösäällä kovasta käytöstä vuosikymmenien ajoilta. Seinhään lyömällä irtos jo palijo jyviä lyhtheestä, joka vielä sitte tryskäthän luuhaan puolella. Luuhaasa sitte ko oli lyhtheet avattu sitheistä ja levitetty laattialle, otti kaks miestä varstat seinältä, varstoille oli laitettu semmoset puutapit riihenseinhän, josta ne oli rippumasa. Nämä varstat oli tehty puusta, siinä oli parimeeterinen varsi ja varrenpääsä oli reikä, josa oli vihtaksella laitettu kiinni meeterin mittanen pyöriää puuta oleva kapula. Tämä kapula pääsi pyörihän siinä varrennokasa ja tällälaila pyörittämällä tuota kapulaa se lyöthän olokein päälle kovaa. Laattialla oleheista rukhiinoliijista hakathin loput jyvät näin irti. Siinä vielä välillä käänneethin olijet ympäri -ja hakathin ne vielä toiseltaki puolelta kerthaallens.

Sitte otethin ja koothin tryskätyt olijet sylisä suuriks lyhtheiks ja sijothin ne olokisitheellä ja viethin riihilajon puolelle varasthoon heinälatojen kattovärkiks. Tryskäämällä irrotetut laattialle jäänheet jyvät luothin puulapijolla puishen matalareunashen loojhan, jota sanothin "*viskuriks*".

Tällä loojalla nakathin jyvät riihenseinälle, sillon lensi niistä enimmät roskat (akanat) pois ja ny puhthaamat jyvät koothin ja panthin vielä *trusamyllyn* läpi puhujistumhan. Tämä mylly oli kova sana siihen aikaan. Se oli tehty tuommosesta soukasta ponttilauvasta. Se oli korkia hökötys, siinä oli rautaveivi sivusa, jolla pyöritethin sisällä olevia lautasiipiä. Nämä siivet kehiväät ilimanpainheen, jolla jyviä keviemmät roskat lensivät *trusamyllyn* persheestä ulos riiheen ruumenpuolelle. Siihen konheeseen

kaajetut jyvät putos myllyn mahan alla olevhan loojhan, josta ne öysäthin sitte puhthaina juuttisäkhin ja hevoscärryisä kotia aitan laarhin varasthon.

Sieltä aitasta sitte talaven mithan aina viethin jyviä mylhyn, josa jauhethin vilijaa ihmisille leipä- ja puurojauhoiks ja eläimmille omat jauhot kaurasta ja muista huonommista jyvistä.

Kyllä se uutispuuro ja uutisleipä maistu tosi hyvälle, ko jauhoihin jäi siitä riiehen lämmityksestä niin hyvä savunmaku.

Uutispuuraa prukathinki sanua **sirppipuuroks!**

JÄRVINIITULLA

Nelijäkymmentäluvun lopulla ja vielä viiskymmentäluvun alakuuina käythin niittämäsä heiniä kuivatetuilla järviniituilla.

Meijänki kyläläisillä oli kaks järviä: Vähäjärvi ja Keskusjärvi. Vähäjärvesä oli ojituksen jäläkheen jääny vain tuommonen hehtaarin kokonen vesipaikka, muu järviaukio oli sitte pehemiää järvenpohojaa.

Keskusjärvi oli vielä huonompaa heinäin puolesta ko Vähäjärvi. Siinä kuluki oja, mitä pitki veet oli laskettu järvestä kuivatusaikana. Tuo ojanvarsi oli siinä parasta niitettäväks.

Järvet oli jaattu osuukshiin osakhaitten kesken joten järviosa vaihtu aina vuosittain. Osuet oli merkitty ja ne kiersi muistaakseni myötäpäivhän. Ennen oli jokhaisella osuella heinälato, joho sai panna heinät talaveks suojhan. Lajot oli sillon jo painunheet maahan, ne oli sen tähenki pienen näkösiä ja matalia.

Siinä oli parempaa ja huonompaa heinää kasvavaa osuutta. Paras osuus oli "korteosa", sitä osuutta niitethin vielä viiskymmentäluvun alusa, ko minäki olin sielä niitulla. Sillon enään ei ollu ko kahesta talosta niittäväkiä, se oli liika työlästä heinäntekua, eikä heiniä tullu minkään vertaa.

Minäki muistan ko mekki niitethin viimisen kerran semmosta hienua järviheinää, niin siitä kerty koko lajollinen, mutta seuraavana talavena menthin hakehen niitä heiniä, ne mahtu kaikki yhteen heinähäkhin.

Heinät oli kuivanheet kokhon niin kolokosti, ettei olis ikään uskonnu.

Järviniituille menthin ennenkö oikein peltoniittutyöt alotethin. Tästä meiltä oli sinne järville tuommonen neljän kilometerin kävelymatka. Sinne kuluki sillon aikhan mehtiä

pitki polokuja. Niitä pitkin sinne jalakasin kulijethin vikatheet, haravat, sivakot -ja takkavihtat olalla. Sitte tietysti evhää. jokka oli sillon vähä erillaiset ko tänä päivänä. Evhänä oli leipää, voita, kalijaa, piimää, suolasilakoita ja jotaki muutaki, mitä sattu kotona olehan. Voi laitethin puishen voirasijhan, siinä se pysy hyvänä, ko se panthin vielä kylmyhän vesipaikhan.

Suolasilakat prukathin suolata aina puunelikhon. Kivipainot oli aluks kalain päällä, ne kovettu ja suolaantu siinä nelikosa ja niitä syöthin palijo kesäsin. Ne maistu hyvältä kö oikein hikoilthin heinätoisä, työt oli raskhaita, kaikki tehtiin käsipelillä.

Nämä trossit selijäsä sitte kävelthin niitulle polokuja pitki ja alotethin niittutyöt.. Vikatemiehet alotti ensimmäisenä niittähen mehtänrannasta sitä vesipaikkaa kohti, jokka oli aukion keskellä. Vesipaikan rantaa kohti mentäesä tuli kuvattu järvenpohoja aina vain vetelämmäks ja se muuttu sitte aivan pehemiäks lelluks, eikä ranthan asti pystynny niittäjä jalakasin menehen, muutako sivakkoin kans.

Prukathin sanua, että järvellä niitethän "lakheenharijalle".. Vikatemies heilahutti vikatetta korkialta maata kohti ja nosti taas jyrkästi ylöspäin heilahuksen lopusa. Niittojäläki oli niinkö "aallokko", ko oli jo usiampi niittojäläki näkäsällä. Haravaihminen sitte meni peräsä ja haravoihti niitetyt heinät "lakheenharijan" korkeimphaan kohthaan, josa heinistä pääsi tippuhun enimmät veet pois ennen lathonvientiä. Näin niitethin ja haravoithin oma osuus ja ruvethin kantahan heiniä *takkavihtalla* lathon.

Heinänkannosa tarvithin takkavihtaa, jokka oli tehty pajusta tai koivusta. Takkavihtasa oli parinmeeterin mittanen taipusa, haravanvarren paksunen "vihta", jonka päähän oli tehty kierretystä vihtaksesta nuin meeterin mittanen osa, josa oli sitte kaks lenkkiä. Haravaväki teki ens "takkoja". Ne tehthiin niitetyistä heinistä sen kokosia, että niistä tuli kantajalle sopivankokonen takka kannettavaks. Takkavihtamies tuli takkavihtans kans henäläjän vierhen ja lykäs takkavihtan terotetun tyvipään heinätakan alta niin pitkälle, että varrenpää tuli kasan toiseltapuolelta näkösäälle.

Sitte haravamies nosti varrenpään niin korkialle, että takankantaja yletty siihen kiinni. Kantaja laitto sitte takkavihtanvarren jostakin

vihtan lenkistä läpi ja kiristi sitte takkavihtan, sopivan kiriälle.

Heinät pysy tuosa vihtasa hyvin. Nyt sitte haravamies nosti takkaa avuks, että takka saathin nousehen kantajan selekhän. Usein takankantaja otti heinätukon ja laitto sen siihen lenkin ja varren yhtymäkohtan, se autto, ettei vihta päässy niin heleposti löythyhyn ja se oli kans pehmustheena käjelle, ko takkaa kannethin lajolle.

Siltä vesirajasta ko haethin niitä heiniä, piti kantajalla olla *sivako* jaloisa, ko sielä oli niin pehemiää ja märkää. Vikatemieski käytti välillä sivakoita, ettei niin kovin kastunnu veesä.

Siinä välillä istuthin sitte lajolle syömhän ns. "puolista". Evhät kaivethin repusta, voi ja juotavat novethin kylmästä lähtheestä, johon ne oli aamulla pistetty. Kyllä evhät maistu hyvältä, ko oli oikia näläkä!

Me poikakluput käythin kyllä aina välillä sielä ojanvarresaki pikkukaloja ajamasa, sielä oli kalanpoikasia, jotka tietysti meitä poikia kiinnosti, ja olihan se pikkusen vaihtelua ykstoikkoshen haravahomhaan.

Sielä sitä sitte olthiin aina koko päivät paarmain ja hyttysten seasa, ja usijasti oli päiväkki tosi kuumia.

Ko sitte saathin kaikki heinät lathon, lähethin työkaluin ja eväsreppuin kans kotia, samoja polokuja ko tultaesaki.

Tultaessa sitte mehtäpolulta peltoaukialle, josa viliponen tuuli puhalsi niittumiehen hikishen kruphin, tuntu olo tosi sopevalta.

10.7. 1992

AJOKOIRA AJO

Meillä oli aikoinaan ajokoira, jonka nimi oli tietysti AJO. Tästä koirasta tuli oikein "persoonaa" koirien joukossa. Se oli uros-koira ja tosi vahva, koska heti pienestä pitäen me pojat sillä vedätimme itseämme suksineen pitkin metsiä; yksi hihti edellä leipäpala kädessä ja Ajo tuli kovaa suksimiehen kanssa perässä. Siinä ei poika painanut mitään ja koira oli mielellään meidän sakissa.

Mutta tästäpä olikin seurauksena se, että Ajoa ei saatukkaan pysymään kiinni millään kettingillä, kun tuli kiinnipitoaika koirille. Sille oikein laitettiin "linja" tuohon vanhan karjaladon ja isonkiven luona olevaan tuomen välille, lanka oli tuommoista 4 mm:n rautalankaa. Siihen

linjaan sitten laitettiin koira kettingistä kiinni, mutta heti koira otti vauhtia ja takapuoli edellä kiskaisi itsensä irti. Panta luisti läpi kaulan, vaikka se oli niin kireälle laitettu. että "talipuoli näky silimistä"! Lopulta laitettiin tavallisen koirankettingin katkettua sellaista paksua kettinkiä, joissa lehmät ja hevoset olivat kiinni joskus "tolopasa".

Sitten tällä paksulla kettingillä varustettu Ajo laitettiin karjaladon ovenpielessä olevaan aspiin kiinni, mutta ei mennyt kauan, kun Ajo oli kuistinovella kiinni, karjaladon ovenpielihirret kettingin päässä! Senjälkeen koitettiin sitoa se sillä lailla, että kettingin kiinnityskohdalla oli hirsiseinää leveämmästi, mutta koko etuosa ladosta pikkuhiljaa vajosi kasaan. Senaikaa, kun Ajo siinä ladonseinässä pysyi kiinni, se puri kaikki puesineet, jotka olivat ladon sisällä "sektorilla". Siinä hienoni vanha resla (reki), jukokelkka, useampi harava, puukiuluja ja kaikkea muuta tavaraa mistä irti sai. Niin kauan se siellä ladonedustalla haukku ja kiskoi, että jollakin konstilla irti pääsi.

Talvella Ajo laitettiin päivänajaksi lammasnavettaan kiinni, siellä oli *seuraa* ja lämmintä. Aina kun lampaille vietiin ämpärillä ruokaa, oli Ajo ensimmäisenä ruuhella plokkaamasa leivänpalat päältä, hyvässä sovussa lampaiden kanssa!

Oli joulunalusviikko, kun isä huomasi ikkunasta, että Ajo tuli kartanolle ja suusa oli kokonainen sianpää, joka oli aivan tuore, vastatapetun sian pää. Isä lähti ulos ottamaan Ajolta sitä pois, mutta koirapa lähtikin Forssinkankhaalle piilottamaan saalistaan. Niin isä lähti suksessa perään ja tuli paikalle, kun Ajo oli kaivamassa sianpäättä lumeen.

Isä toi sianpään kotiin ja sitten annettiin tietoa omalle kylälle, että keneltä on sianpää kadonnut, voi hakea sen meiltä.

Ei sitä kukaan kaivannut, oli varmaan hakenut sen jostakin kauempaa.

Ajo toi monasti suuri raskaita "saaliita" kotiin, joskus se tuli mullikan suolet suussa, kaikki yht'äikaa. Siinä oli Ajolla pää korkealla ja etujalat leveällä, sittenkin suolia venyi kaukana perässä.. Ajo veti suolet karjalatoon heiniin ja söi niitä sieltä "välipaloina", kun oli muuten kova ruuan perään.

Nurmelan Oiva kertoi, että kun heillä tapettiin vasikka, niin sisäelimet oli laitettu lahtaustouhussa peltiselle tarijottimelle lahtaustaikalle.

Silloin Oiva oli huomannut, kun Ajo juoksi jokirantaa pitkin kotiinpäin, *koko tarjotin suussa!*

Osuuskaupassa Ajo tunnettiin hyvin. Kun menin hevosella meijerivuorolla osuuskaupan sivu, kerkesi Ajo aina käymään kaupassa sisällä. Joku lihapuolen myyjä tuli kaupan portaille luo kädessä, jolla narrasi Ajoa ulos kaupasta.

Tähän tottuneena koira vieraili aina KPO:lla, lihapuolella. Sekatavarapuoli ei sitä niin kiinnostanut, vaan aina jostakin kolmesta ovesta päässi luikahtamaan liha-osastolle, josta sitten kuului huuto: "**Ajo tuli**"!!!

Ajo varasti heti liharuhmon päälle jätetyt lihat. Muuten kotoa ei koira varastanut mitään, vaikka meilläkin usein riippui lampaan ja vasikankruppeja ulkona jäähtymässä.

Roimelan Oskari oli kysellyt Nurmelan Oivalta, tietääkö se kenenkään ajokoira se mahtais olla, joka heidän tykönä metsässä oli jäänyt kiinni puuhun kettingistä? Kettinginpäässä oli seurannut t a h k o k r ä n k - k y ! Oiva oli heti tiennyt sanoa, että se ei oo kukaan muuko Nurilan AJO..

Kerran isä oli Ajon kanssa Ullavalla jänahmehtällä, kun Ajo oli ajanut jänistä Sepänkylän maastossa, samalla kylällä oli isällä kortteeripaikka eräässä talossa.

Kello oli ollut jo lähes yhdeksän illalla ja ajo vielä jatkui, tuumasi isä kortteerikaverille, että mennään vain sisälle taloon, kyllä Ajo yleensä tulee hänen jälkiään pitkin perässä.

Mutta koira ei alkanutkaan kuulua ja oli jo aivan pimeää, niin soitti isä puhelimella kotiin ja kysyi onko Ajo tullu kotia?

Ei ollut kotia tullut, mutta isä käski laittamaan koiran seuraavana päivänä linja-autoon, jos se kotia tulee. Vähän ennen kymmentä Ajo kynsi ovea kotona, se oli vajaassa tunnissa juossut 40 kilometrin päästä suoraan kotiin.

Seuraavana päivänä Eemeli saatteli Ajon Norpan linja-autoon, isä oli autolla vastassa Ullavan päässä, kovin oli koira ollut mielissään, kun näki tutun mehtästykaverin autonikkunasta.

Jouluaamuna lähdettiin joulukirkkoon, niinpä Ajo sai jäädä kotiin, se laitettiin kiinni kettingistä peräkamarin *päästäveettävään sängynjalakhan*. Luultiin, että kyllä se siinä sen aikaa makaa, kun kirkossa ollaan.

Mutta kun kirkosta sitten tultiin kotia, oli kaikki räsymatot, tuvan pitkä pöytä ja kaikki

mattojen päällä olleet tavarat peräkamarin ovensuussa yhdessä kasassa.

Ajo oli tullut "päästäveettävän" sängyn kanssa kamarin ovelle asti, mutta sänky ei ollut mahtunutkaan ovesta, vaan jäi siihen kiinni. Kun Ajo yritti mennä eteenpäin, luistivat matot kaikki kamarinovelle. Siinä oli tosi siivo, joulukuusi kumosa ja kaikki paikat sekaisin.

Ajon friijuureissut ulottui moneen pitäjään, koska eräs naapurimme kohtasi moottoripyörällä ajaessaan Ajon lähellä Kannusta! Ajo oli tullut maantiellä vastaan, mutta naapuri ei ollut uskoa silmiään -ja pysäytti moottoripyöränsä ja meni katsomaan koira lähempää.

Olihan se Ajo, joka tietenkin tunsi tutun miehen. Oli kovasti heiluttanut häntäänsä lähtien jatkamaan matkaansa Kälviälle päin...

Ajo kävi monet taistelut toisten uroskoirien kanssa, koska "herruus" kiimasakissa oli Ajolle "sydämen asia"!!

Hautamäen TELLU oli pahimpia haastajia, Tellun kanssa Ajo joutui useamman kerran selvittämään välejään, ennenkuin voittajana Tellusta selvisi. Pitkä arpi Ajon "aseessa" kertoi tappelun rajuudesta.

Eräänä kuutamoilta kuului kova haukunta maantienvarelta. Siellä oli kiimasakki koolla, niimpä me pojat lähdettiin katsomaan, onko Ajoki juhlista mukana?

Olipa tietysti ja oli jo nalkissa pienen lintukoiran kanssa, kun sinne ehdittiin.

Lähdettiin siitä sitten kotiinpäin, lähti Ajokin. Lintukoira roikkui perässä, kun tultiin kotikartanolle. Ajo ei ollut tuosta moksiskaan, vaikka toinen koira joutui tulemaan "peruuttamalla" monta sataa metriä...

Eräällä friijuu-reissulla sitten sattui liikenneonnettomuus. Ajo oli seurannut narttukoiraan niin innokkaasti, että jäi maantiellä postiauton alle -ja k u o l i siihen. Tähän loppui AJON tarina.

SIANLAHTAUS

Sillonko minä olin vielä pojankloppi, elethin täällä maaseuvulla vielä toisella lailla ko nyt.

Silloin maataloisa syöthin melekein vain omasta maasta ja navetasta saatuja tuotteita. Silloin ei ollu rahaa hakia kaupasta muutako

tärkiämmät tavarat, jota ei kotona voinnu valamistaa.

Sillon 1940-luvulla oli melekein joka navetasa *sika*, joka sitte tapethin joulun-alla syötäväks. Meilläki oli tuosa tienposkesa puurakenteinen navetta, josa sianketta oli heti ovesta mennessä oikiällä. Ketankohasa seinällä oli pikkukruutunen klasi, josta ketan tyhyjennyksen ajaks otethin yks poka irti. Siittä sitte luothin sonnat ulos ja viethin pellolle höystöks.

Ko sitte lähethin hakehan uutta sianporsasta, oli tyhyjhään kethan laitettu uuvet runsut ja palijo puhthaita olokia, että porsas tarkenis siinä olla.

Isä otti semmosen kangassäkin kainalhon ja lähti kävelehen tuonne Tuomhaalle, josa Jylhän talosa oli porshaita myynnissä. Sieltä se tuli sitte "sika säkisä". Me prukathin juosta tuonne Pikkumäelle vasthaan porshaanhakijaa.

Navethan tultua sikasäkki nostethin kethan ja sielä sitte vasta säkinsuu avathin ja sianporsas päästethin säkistä ulos kethan. Kyllä ne oli niin pieniä ja punasia, mutta vilikhaita otuksia. Aluks ne oli vähä arkoja ja menivät olokein alle piilhon, mutta äkkiä ne siittä kesuuntu.

Mummu prukas mennä sitte tuphan lämmittäjän hellan päällä maitua porshaalle. Maito oli semmosesa pläkkimukisa, jolla se tuothin sinne navethan. Maito kaajethin semmoshen limerathun fathin, josta porshaan oli parempi syöjä. Porshaat prukas nukkua palijo, eikä meitä poikavarsoja päästetty päivisin navethan mäikkähän, sillon sianporsas ei olis saannu rauhasa sielä nukkua.

Äkkiä se porsas sitte siittä kasvo ko sille ruvethin laittahan maijonsekhan leivänpalasia, puuronjäteitä ja muuta ihmisiltä jäänyttä ruokaa. Sitte siinä viien kuunen kuukauen ikäsenä sitä ruvethin oikein *lihottahan*, että sille tulis oikein paksu *läskikerros* ennen lahtaamista.

Tuvasa keitethin suuresa rautapajasa pääryjä, jokka kaajethin tuommoshen yli kymmenen litran puuämpärhin ja pääryin sekhan panthin sitte palijo jauhoja. Tämönen lasti tehthiin pari kertaa päiväsä, mutta kyllä kohta rupes sian selekä siittä leviähän.

Sittekö sika rupes olehan siinä kuunen seittemän kuukauen ikänen, tuli sen sian tappoaika käsille. Sillon elethin joulunalusviikkoja, ko siat taloisa prukathin lahajata.

Meilläki oli tyylinä, että siantaposa oli aina toisen tuvan Heikki mukana ja isä meni sitte toisen tuvan sikaa lahtaahan vuorosthan.

Jokirannasa olevhan saunanpathan kannethin jokijäähän hakatusta ahavennosta vettä, joka sitte siinä suuresa rautapajasa kuumennethin aivan kiehuva. Tätä kuumaa vettä tarvithin sian karvojen poisthon.

Ko vesi oli saunanpajasa kuumennu, meni miehet navethan ja ampuvat sian sinne kethan. Siinä ketasa sika "pistethin" (päästethin veret pois). Sitte miessakilla veethin siankruppi ulos navetasta ja se tälläthin navetan ethen tuothun sivuaisarekhen, jolla se lykäthiin sitte tuonne saunan tyije *kaatausta (karvanpoistua)* varten.

Nyt sitte haethin ämpäreillä kuumaa vettä saunanpajasta ja kaajethin sitä siankrupin päälle laitettujen juuttisäkkein päälle. Ne säkit oli sen tähän, että lämpö pysy pitemhän, ko usiasti oli kova pakanen ulukona. Tällä kuumalla veellä pehemitethin karvat, jokka irtos ny heleposti nahasta, ko puukonkans *raakathin*. (Hetikkö partakarvoja ois ajettu.)

Tällä lailla se koko kruppi sitte kaatathin, aina välillä kaajethin uutta kuumaa vettä, muuten karvat ei ois lähtenny ihmisittäin irti nahasta.

Sittekö koko sika oli puhthaana karvoista, käännethi kruppi selijällens ja ruvethin avaahan mahaa auki. Se avaaminen piti tehejä tarkasti, ettei suolet menheet rikki. Ko maha oli avattu, otethin ens suolet ulos ja sitte laitethin ne johonki puuloojhan. Näistä suolista pesemisen jälähken tehthiin silloin *saipuaa*. Suolet keitethin rautapajasa ja sekhan panthin ainaki lipiäkiä. Sakuamisen jälähken saipua-aine kovettu kylymäsä paikasa ja se sitte veitellä leikathin sopivhin palashin tulevaa käyttöä varten.

Suoltenpoiston jälähken otethin sian sisältä mununkaiset, maksa ja muut syötäväks kelepäavat sisuskalut, jotka viethin tuphan. Semmoset elimet jota ei ihmiset syönny paiskathin koirille, niitä kokoontu aina lahtipaikalle ympäri kylää.

Siankruppi virutethin monella veellä ja viethin sitte sillä reellä navetan seinustalle laitethun varthaassen rippuhun. Se ruho ripustethin takakoivistu semmoshen kapulhan ja mahaa levitethin auki, että ilima parmmiin kiersi koko krupisa ja että se kuivas sisältäki paremmin. Siinä se kruppi höyry ja viimein se jähty pakasilimasa kovaks.

Hetikkö se liha oli vähä kerijenny jähtyhän, leikathin siittä iso pala, jokka tuvan hellanpäällä

paistethin suuresa valurautapaistinpannusa siantappomiehille syötäväks. Sillon tuli sianlihasta kunnolla rasuaa, johonka sitte kaffelin kans kastethin rukhiista leipäpalaa. Sillon ei kukaan puhunnu mistään kolestroolista, eikä rasuan vaarallisuudesta yhtään mitään.

Lihat säilytethin talaven aikana jäätyneenä ja osa saatethin suolata ishon puishen lihatynnörhin. Suolattuna ne säily pitkhään kevhääsen asti.

Tällä lailla tehtiin vuojeista toishen. Aina sitte haethin uusi sianporsas joka kevät ja lihaa piisas syötäväks.

24.9.-91

PROPSIEN AJO- JA PARKKAUS

Sojan jälakhen Suomesta myythin ulukomaille palijo puutavaraa. Siittä saathin rahaa, jota sillon melekein kaikilla oli vähäsen. Mehtätyöt tehthiin sillon miesvoimalla ja hevosella, ko ei ollu mitään moottorisahoja eikä traktoreita niinkö ny on.

Ko sitte mehthään lähethin, otethin mukhan pokasaha, kirves ja eväsreppu, josa oli voileivät ja muut evhää. Puut sahathin sillä puupäisellä sahalla juuresta poikki. Sitä ennen hakathin kirvheellä puun kaatosuunthan *vesein*, (semmonen kolo, että puu kaatuu paremmin oikijhan suunthan). Sahaaja kyykisty siihen puunrunkua vasten, pää alaspäin ja selekä kaatosuunthan päin. Siinä sitte nylykytethin sahaa niin kauvo, että puu meni poikki ja kaatu maahan.

Sitte otethin käthen puuvartinen kirves, jolla karsithin oksat tuosta kaajetusta puunrungosta. Sitte se katkothin meeterin tai kahen meeterin mittasiks pölökyiks. Priimapölökyt katkothin aina meeterin mittasiks ja puolipuhas kahen meeterin mittaseks. Saatto joku yhtiö ostaa vielä sähkötoloppapuita ja muunki mittasta erikoispuuta.

Tämän jälakhen pölökyt kannethin lähin. Läjien alle tälläthiin jotaki mehthään jäänyttä roskapuuta tai oksia, että läjä ei ois painunnu kovin syvälle maahan ennen poissiirtämistä. Samalla vähä kahtothin, että ne olis heleppo öysätä sitte rekhen, kö niitä ajethan maantinvarthen plaanipaikalle. Puijen latvat karsithin samalla eri kokhoin, sitte illoin aina

viimeks lastathin nuita rankoja kyytille ja viethin ne polttopuiks kotia.

Sittekö nuo pölökkypuut oli saatu hakatus, ruvethin niitä ajahan hevosenkans plaanille maantinvarthen, josa ne sitte mittas mehtänostajayhtiön *pomo*. Hevosen perhän laitethin ns. *parireet*, siinä oli etu- ja takareki, rekein päällä oli *krana*. Krana oli tehty kahen reen mittasista paksuhkoista parruista. Parruja oli kaks ja ne olivat nuin meeterin levysellä toisistans, parrujen välillä oli poikittain nuin meeterin välein pyöriät parin tuuman vahavuset puut. Krana oli kiinni etu- ja takareesä paksulla rautatapilla. Kranan etuosasa ja takaosasa oli kiinnityskohalla pyöriöitten välipuijen tilalle laitettu kakkosnelosplankusta "välipuut" molempain reikein kohalle. Plankkuin keskellä oli rautatapille navaroitu reikä, josta sitte rautatapit pujotethin rekien vasthaavhin reikhin. Nyt reet pääsi kääntyhyn, ko tappi oli hetikkö nivel.

Etu- ja takareet oli kiinni toisistans risthiin laitetuilla kettingeillä. Nykkö kettingit oli ristisä, kuluki takareki samoja jäläkiä kö eturekiki.

Ne kranan poikkipuut oli tälläty semmoselle mitalle, että siinä pysy meeterinki pölökky kyytillä, eikä ne pujonnu reen alle pois kranankyytiltä. Kranan sivuparruisa oli sitte pyöriästä puusta tehejyt nuin kuuenkymmenen sentin mittaset *pankat*. Ne pankat oli pystösä nuisa parruisa ja ne oli saman mitan pääsä toisisthaan ko nuo välipuukki. Nämä pankat pitivät pölökyt kranasa, pankkojen mitta saatto vaihella eri hevostmiehillä, normaalisti ne oli nuin kuuenkymmen sentin mittaset, toisilla pitemmäkki.

Siihen kranhan meni nelijä metrin pölökkyä peräkkäin, siinä tuli palijo puita yhdellä kertaa, vaikkei pannu kuormaa palijo yli pankkojen. Sittekö kuorma oli valamis, paiskathin hevosen heinäsäkki kuormanpäälle ja ajuri säkinpäälle polovillens suihtet käthen ja lähethin ajahan plaania kohti.

Joskus kyllä kommelsiki tuon lastin kans. Ei tarvinnu muutako joku paha kanto sattu toisen puolen jalaksen alle, niin reet saatto pyörähtää kumhon ja pölökyt painu lumhen. Ei siinä auttannu muu, ko kääntää reet oikeinpäin, laittaa krana taas tapeilla paikallens ja tehä kuorma ylös. Tuommonen haaveri teetti ylimäärästä työtä.

Sitte tulthin plaanipaikalle, josa laitethin pölökyille ens aluspuut ja päätypuut. Päätytolopat laitethin nuihin aluspuihin kiinni ja pönkäpuilla tuethin vielä nuo pystötolopat, ettei ne olis kaatunnu pölökkyjen painosta.

Sitte nuijen aluspuijen päälle ruvethin kuormasta öysäähän niitä pöllejä, aluks pystöpuita vasten ja siitä jatkethin niin pitkästi sitä läjää, kö pölökkyjä oli. Pinon toisshen päähän laitethin kans ne pystötolopat. Pinot koitethin tehä suoriks ja tasaseks, joskus niitä pöllejä oikein "tälläthin" sillälaila, että pino ois *kasvannu lisää?*

Sitte kö puut oli pinosa, kävi yhtiön pomo mittaamasa ne puut. Mukana mitalla oli mehtänomistajan lisäksi hakkaajat ja hevosajurit. Näin jokhainen varmisti *omat saatavat*.

14.12.1996

PARKKUULLA

Siinä sitte oli pinosa vielä pölökty parkkipäälisinä, ko alotethin niijen parkkuu (kuoriminen).

Parkkuumies teki ihtelle *pukin, johon* tuo parkattava pölökky laitethin kuorittavaks. Kuorimapukki oli tehty tuommosesta parin meeterin mittasesta pölökystä. Sen pölökyn toishen päähän laitethin kaks jalakaa puukapuloista, ja pölökyn toinenpää oli maata vasten. Tuohon jalakapähän veistethin semmonen kolo, että pölökynpää pysy siinä paikallans kuorimisen ajan. Kuorittavan pölökyn toinen pää oli sitte semmosesa haarukasa, joka oli pantu pysthön siihen pukin keskikohille sille kohalle, että pölökyn alapää tuli siihen kolhon ja yläpää tuohon haarukhan. Nyt pöllä pisy paikoilla, eikä luistannu pois eestä, kö alapää oli kolosa.

Kuorimishen käytethin sepän tekemää *p a n t a v e i s t ä* (kuorimarautaa). Terä oli taottu rauhasta vähä kaarevaks sishäänpäin. Rautaterän päisä oli käjensijat, jotka oli kämmenenmittaset ja tehty puusta kourhaan sopiviks. Se terä oli tavottu yläpuolelta vinoks samalla lailla ko höylänteräki, näin se kuluki pitkin puunpintaa parkin alla.

Priiman parkkuusa ei saannu pölökyn pinthan jääjä yhtään parkkia, siitä pomot kyllä heti moitti mitatesa nuita puita.

Pölökky laitethin ny tuon pukin päälle ja ruvethin pantaveihtellä irrottahan kuorta tuosta pölökystä. Kuori lähti hyvin, jos ne kuorithin vielä tuorheena ollesa, eikä ne ollu auringosa päässy kuivaahan. Jos oli jäännu oksia siihen pölhin, niin sillon kyllä kuorija tunki ne kämmenpohjisa, kourat oli illalla hellinä.

Oksat koitethin kyllä karsia vielä parkkuupaikalla, jos niihin oli oksia jäännu huomaamata. Siinä parkatesa pyörähytethin pölökkyä pukilla vasemmalla käjellä aina parkkauksen aikana, näin parkattu pölökynosa pyörähti alaspäin ja parkkaamaton kohta tuli ny hollille. Jokku käänsi tuon pöllin alapään ylähaarukhan parkkauksen puolesavälisä ja kuori näin *kaksinpäin*. Näin työntö pantaveihtellä lyheni ja työ vähäsen keveni. Jokku häthäiset ei laittannu pukkia ollenkaan, vaan parkkasivat ns. *mahaa vasten*. Pölökyn toinenpää oli maasa ja toinen pää mahaa vasten. Se oli vähä huono asento, se kävi selijän päälle.

Parkkaajilla pruukas olla nahkanen vyölinä päällä, ettei pihkaantunnu niin kovin vaatheet.

Kaksmeeteriset kuorithin *puolipuhthaiks*, sillon otethin vain päälimmäinen musta parkki pois. Niihin pölökhyin sai jääjä sitä alemmaa parkkikerrosta, muttei mustaaparkkia. Parkkuu oli hinnotettu niin, että priimasta maksethin parempaa hintaa ko puolipuhthaasta parkkuusta.

Tääläpäin ajethin sitte ushein puut jokiranthan, josa ne paiskothin vethen ja uitethin jokiapitki merelle laivausta varten.

14.12.1996

SONNANAJO PELLOLLE

Talavisin ajethin tunkiolta sonnat pellolle höystöks vilijapelthoin. Tunkio oli ylheensä tehty navetan ja tallin vierhen sillä lailla, että molemmista pääsi luomhan paskat suorhan ovesta tai sontaluukusta tunkiolle.

Sitä sontaa kerty sinne vähitellen niin palijo, että kevättalaven tullesa kasat nousi niin korkialle, että oli pakkoki ruveta sitä tyhyjentähän. Muuten ei olis pystynny hevosella ajahan tunkiolajon läpi. Tunkiolathon oli tehty ovet molemmin puolin, että siitä pääsi ajahan hevosenkans läpi ja sai luoja sontaa rekhen katonalla, jos sattu roskafööri sonnanaajopäiväks.

Tunkioita hoijethin sillonaikana, sinne hakathin kuusenhakoja ja sekotethin hevosensontaa lehemänsonnan sekhan, että tunkio alakais *palahan* talavella. Sillon se sonta

pysy sulana ja oli helepompi sitä luoja kuormhan, ko sai siitä irti talikolla. Ko tunkio sitte rupes palahan, nousi sontalajosta kova höyry ylös ko oli pakasilima.

Palannu tunkio muuttu sisältä aivan harmajaks ja se oli aivan lämmin. Tuo lämmin tunkio lämmitti sonnanajurin takapuolta, ko istu sen päälle ajomatkaks.

Sonnanajosa käytethin hevosta ja rekiä. Reki oli niin sanottu *sivuaisareki*, nuin nelisen meeteriä pitkä ja normaalireen levynen. Reki oli pari kolomekymmentä senttiä korkia, jalasten ja reen kansipuijen välissä oli puusta veistetyt *kaplhaat*, jotka oli pystösä pitäen rekiä koosa. Reen keula oli korkia ja jalokset olivat käännetty komiasti koukhun ylöspäin.

Tämän reen päälle laitethin sonnanajon lauvoista tehty "koppelo". Sillon rekiä prukathin sanua koppeloreeks.

Koppelo oli nuin puolen meeterin korkunen ja reen mittanen, se pysy paikallans reen päällä kaplhaitten tukemana. (Kaplhaat oli jätetty tätä varten yläpäästä reenkannen yläpuolelle nuutaman sentin.)

Sittekö sontakuorma ajethin pellolle, oli pellolle tehty sontaläjälle tila, josta lumet oli luotu maata myöte pois. Siihen sitte talikon kans tyhyjennethin tuo tunkiolta tuotu kuorma. Ens siitä nostethin tuo koppelu pois, että oli helepompi tyhyjentää kuorma.

Niin pikku hilijaa tunkio tyhyjeni ja sonta oli viety semmosille pelloille, mihin se oli sinävuonna tarpheen.

Harakat ja varekset sitte tulivat tutkihan sontakasoja löytäen sonnan sejasta kaiken sorttista makiaa syötävää. Niitä lintuja oli monasti aivan kasanpääliset täynä, tapellen herkkupaloista keskenäns.

Kevhäällä kylyvönaikana sitte tuo sontaläjä ajethin koppakäräisä pitkin peltua pienemphin kashoin, joista sitte talikonkans hajotethin tasasesti pelthon. Sonta äestethin heti "sekhan", (sekotethin pelthon mullan sekhan).

14.12.1996

VIRSSANAJO

Virssaa, (lehemänkusta) keräänty navetan lattian alla olevhan virssakellarhin. Virssakellari oli tehty hakatuista isoista kivistä, kellari oli

nuin meeterin syvhyinen, toista meeteriä leviä ja kolomisen meeteriä pitkä "amme".

Lehemäin jalakopääsä oli nuin kolomenkymmenen sentin levynen ja kymmenkunta senttiä syvä "virssafloori", jonka syvennyksen pohojalle oli navaroitu joka lehemän kohalle reikä, josta lehemän kustesa virssa putos virssakellarhin, sonnan jääjesä floorhin luontia oottahan.

Tämä väkevänhajunen neste oli kans ajettava höystöks käännetyille pelloille. Se ajethin kans lumenaikana, siitä se sitte laskeentu lumen sulaesa pelthon lannotheeks.

Tähän samhan sivuaisarekhen laitethin ny sitte sontakoppelon tilalle *virssalooja*. Koppa oli reenmittanen ja vajaa meeterin korkunen. Se oli nikkarroitu paksusta ponttilauvasta tiivhiiks, että virssa pysy loojan sisällä kulijetuksen aikana. Virssaloojan yläkannesa oli puolimeeteriä kanthins oleva luuku. Luuku lukithin ajon ajaks semmosella puukapulalla, kapulan päät laitethin nahkalenkkein sisälle, ettei kapula lähe irti.

Tuosta luukun reijästä kaajethin ämpäreillä virssakaivosta nostettu virssa, nostamishen laitethin semmonen pitkä käppi, jonka pääsä oli rauvastatehty koukku. Koukhun laitethin ämpärin sanku ja sillä koukathin ämpäri täythön ja kaajethin luukusta sinne virssaloojhan. Siihen sai nostaa usiamman ämpärin, ennenkö se säiliö oli täynä pellolle vietäväks.

Virssaloojan peräsä, sen loojan alaosasa, oli tuommonen tuuman kokonen reikä, josa oli oksasta tehty puutappi tukheena kulijetuksen aikana. Pellolla sitte tappi otethi auki ja sillon alako reijästä frääsätä ruskiaa lehemänkusta oikein **k i e r t h e e l l ä**. Alakhun paine oli kova ja virssakaari oli ainaki meeterin mittanen. Kaari oli mahtava, roiskuen aina vähä sivulla kävelevän hevuskuskinki saaphaille.

Lumhen jäi leviä ruskia jäläki ja väkevä haju leves koko kyläaukiolle, mutta se ei haitannu ketään, hajuhan oli kaikille maalla-asuville tuttu siihen aikhan.

Ko virssa oli sitte ajettu, laitethin navetasa taas laattiaplankut paikalhens virssakaivon (virssaprunnin) päälle. Ajonajaks oli nuo plankut otettu irti, että prunnista pystythin nostahan ämpärillä ainetta.

14.12.1996

FÄLTYY HEVOSPELEILLÄ

Syksysin, ko oli heinät ja vilijat korijattu, ruvethin fälttään ketoja ja sänkipeltoja. Se kans tehthiin hevosilla.

Sänkipellot käänneihin semmosella pienellä sänkifältillä. Se oli keviä käsitellä ajomiehelle ja hevosellekki, yks hevonen jakso tuota sänkifälttiä vetää. Tuo fältti käänsi löyhää sänkipeltua heleposti. Sillä ei tullu semmosta *kiivua*, ko semmosella isommalla pitkäsiipisellä fältillä tulee ketua fältätesä.

Sänkifältillä käänneihin tuo pinta nurin. Vilijansänki jäi nyt mullan alle piilhon, käännettävä kiivu hajos siihen pellonpinthan ko pelto oli vilijan jälkhen pehemiää multaa.

Siinä sai kiertää hevosenperäsä monia kierroksia aina jokhaisella saralla. Sänkifältti käänsi kerralla nuin kolomenkymmenen sentin levhyisen kaisthalleen.

Sittekö ruvethin fälttaahan nuita heinällä ja lehemäaituuksina olheita ketoja, neppä oliki palijo kintiämpiä käännettäviä. Ne fältäthinki raskhaamalla kahenhevosen FISKARS 10:llä. Sitä veti kaks hevosta rinnatusten.

Toinen hevonen kuluki vakua pitki ja toinen käveli kejon päällä. Hevosten kuolainten välisä oli väliremmi, joten ajurin suihtienohjoaus vaikutti molemmille hevosille samalla lailla. Toinen mies sitte tyyräs sitä fälttiä sajattaen aina välillä, kö fältti vauhisa pomppas jostakin kivistä ylös maasta. Se kerkes luistahan pitkän matkaa etheenpäin, josta se piti taas kiskua takasin hyppäyskohthaan! (Trrr....-takasin!!)

Se fältin kinnaaminen oli kovaa hommaa väsynheille miehille. Väsyminen tuli koko päivän kävelystä, tulihan siinä päiväsä kävelyä kymmeniä kilometereitä.

Tuolla isollafältillä tuli oikiaa kiivua. Jos terät oli terotettu hyvin, jäläki oli tasasta, ko kiivut painu toistensa päälle tiivhiisti. Jos josaki kohasa kiivu katkes ja jäi aallolle, käythin se polokemasa alas.

Tuo käännetty fälttikiivu kiilsi siinä syysaurinon paistheesa niinkä pieni aallokko meresä.

Hevoset prukas olla hikisiä tuosa kovasa hommasa, vaikka niitä aina sopivin välein "puhallutethinki", samalla sai fälttäräki huilata.

Näin sitte fältäthin syksysin seuraavana kevähänä kylyvettäväks tuumatut pelot. Ne oli kylyvönaikana sitte aikusemmin kuivia, ko kevähällä fältätyt maat.

15.12.1996

OJAAMINEN LAPIOLLA

Seuraava työ fälttäyksen jälkhen oli syksysin nuijen peltoin oijen aukaseminen. Sarkaojat oli kerinny jo mennä melekein umphen eelisen ojaamisen jälkhen, ne piti ojata joka pellonfälttäyksen jälkhen uuesthaans.

Ojanreunhoin oli kasvannu heinää, josa lapio tahto vain luiskahtaa, eikä mennykkään maahan. Sen tähän rautalapiua piti välillä fiilata teräväks, että hommasta olis tullu jotain.

Ens painethin lapiolla ojanpientarheesta sopivan suuntasesti ojan pohojaa kohti ja heinänen turvas paiskathiin lapiolla pellolle, josa ne hienoni äestyksen aikana äkheen alla. Nuin menthin aina muutamia meetereitä ja palathin toista syrijää takasin. Sitte otethin ojanpohojalta kerros maata pois sillä lailla, että ojan pohojasta tuli tasanen, pitihän veen päästä juoksehen ojasa.

Ojanreunat piti jättää semmoseks viistoks, ettei reunat olis mulistunheet takasi ojan myöhemmin. Ojat kaivethin niin suoriks ko vain ikään saathin, niitähän saatto muuten naapurikki nauraa, jos oikein mutkasiks jätti.

Viimiseks otethi sitte "tölsökuokka", (iso maankäänthöön tehty kuokka), jolla ojanpenkat kuokithin ja kuokitut turphaat käänneihin sitte nurinpäin, heinäpuoli maatavasten.

Ojaamishen meni kans usiampia päiviä, ennenkö kaikki ojat oli kunnosa.

14.12.1996

PÄÄRYNISTUTUS

Päärynsiemenet otethin kellarista muutamia viikkoja ennen istutusta, perunoista otethin pois i j u t, jos niihin oli semmosia talavenaikana kasvannu. Siemenpääryyks plokathin semmoset paremmat perunat, huonot ja kuivanheet paiskathiin ituin kans tunkiolle.

Siemenpääryt panthin matalhin puuloojhin ja looja viethin sitte lämpimhän ja valoshan paikhan, että niihin kasvais uuvet ijut ja ne lähtis heti kasvahan maahanpantua. Päärynpanhon koitethin haalia niin palijo sakkia ko mahdollista,

kaikki klupukki panthin *tiputtahan* pääryjä, saharoilla avathun *vakhon*.

Saharat oli teetätetty joskus maasepällä. Niissä oli kakshaaranen vahava rautahaarukka, joka kuluki maanalla.

Haarukasa oli sitte semmonen "lapioks sanottu", jota käännelthin haarasta toishen aina penkkiä avattaesa toiselle ja penkkiä täyttäesa taas toishen haarhan. Siinä lapiosa oli lyhyt puuvarsi, josta tämä kääntöhomma hoijethin. Tuo rautahaarukka oli kiinni puisisa aisoisa. Haarukasta meni vielä toiset ohkasemmat raut aisain keskikohille, näisä tukirauvoisa oli yläpäisä rautalenkit ja aisain päälypuolella oli lenkeille "pykälärauta", josa oli kolot lenkeille. Siirtämällä lenkejä koloisa sääjethin saharain haarukan maahanmenokuluma.

Näillä saharoilla hevosmies kynti ensin peltoon vaon, johon päärynsiemenet sitte ämpäreistä tiputethin, nuin korttelin päähän toisistans. Sitte saharoisa käännelthi lapio toishen haarukhan ja peitethin perunansiemenet mullalla. (Tämän lapion tehtävänä oli ohojata multa oikialle tai vasemmalle puolelle.)

Pelto oli äestetty oikein hienoks ja tämmönen multa juoksi hyvin saharain lapiosa. Näin saathin penkeistä korkioita ja multavia.

Näin tehthiin sitte päärypenkkejä niin palijoko siemenpääryjä oli varattu. Sitte lähethin tyhyjäin ämpärein kans pois pellolta ja tuphan kaffille, jota vaimoväki oli jo käynny keittämäsä. Me laitethin pääryt pelthoin aina toisentuvan väen kans yhesä, samatekko ne nostethinki sitte yhesä, ko hommathin päärynnostokone. Sitä ennen kuokithin pääryt omanväen voimin.

Samoilla saharoilla sitte mullathin perunapenkit tuosa vähä ennen juhannusta. Saharain haarukhan laitethin ny risuknippu, joka tasas penkin vaosta ylönousheen mullan penkinpäällä. Multa peitti varrenalut, jotka oli jo tulheet *päälle*. Tällä multaamisella estethin rikkaruohoin kasvaminen perunapenkisä, ja se multaaminen *liikutti* sitä penkkiä ja vauhitti näin perunan kasvua.

Jonaki vuonna mullathin kaksiki kertaa samana kevhäänä.

15.12.1996

PÄÄRYIN KUOKKIMINEN MAASTA

Sillonko minä olin vielä nuori poika, pääryt kuokithin maasta ylös päärykuokalla. Taloisia oli monta päärykuokkaa liiterinseinällä, josta ne sitte haethin, ko tuli päärynnostoaika.

Jokhaisella pruukas olla oikein nimikko-kuokka, jos otit toisen pojan kuokan, siitä tuli heti kärhämä.

Kuokkiminen alotethin päärynnostovarsien nykkimisellä ja sitte vain selekä koukhun ja kuokkaa maahan.

Kuokkijalla oli kaks ämpäriä tai puukiulua, toishen paiskathin isotpääryt, toinen astia oli pikkupääryille. Ne viethin navethan elukkain ruuaks, perunoita syötethin silloin elukoille ko ei ollu mitään ostorehujia.

Meillä oli tuosa aitantakana nuin sajanmeeterin mittasia perunapenkkejä. Kyllä monesti tuntu vastahakoselta kuokkia niin pitkää päärypenkkiä, tuntu ettei millonkaan pääse toishenpäähän, sinne jokiranthan.

Joskus meille pojille annethin urakka, yks pitkäpenkki päiväsä, sitte sai mennä mihin tykkäs.

Jonaki syksynä tuli aikuisin jo pakaset, sillon varret paleltu ja penkinpäällinen jääty. Se oli sillon kylymää hommaa, kourisa oli monesti piettävä vanhuita, ettei sormet paleltunnu. Päivää kohti kyllä ilmat pruukas sitte vähitellen lämmetä.

Ko ämpäri tuli perunoita täythen, se käythin kaatamasa pellolle tuothuin koppakärhyin, kärryt oli käännetty aurinhon päin ja pääryt kerkes kuivaahan siinä ilthan mennesä. Sitte ne viethin tuvan alla olevhan maapohojashen päärykellarhin.

Tuvanlaattiasa oli kaks luukua, toinen isompi josta menthin alas kellarhin ja toinen "pikkuluuku", joka oli nuin kolomekymmentä senttiä kanthiinsa. Siinä oli irrotettava luuku. Pääryt kaajethin tuosta luukusta ja ne tippu siitä alapuolella olheeseen laarhin.

Sen pikkuluukun ethen tuothin semmonen rimapohojanen tralli, sen rännin toinen pää panthin siihen luukhun ja sen trallin toinen pää oli jaloilla nostettu korkiammalle, että pääryt juoksivat siitä alas luukhun ja kellarhin.

Siinä alasmennesä pääryistä tippu rimojen välistä enimmät mullat tuvan laattialle eikä menny kellarhin asti.

Sielä maakellarisa pypsy pääryt hyvinä talaven yli keshän asti, jollon saathin sitte *uusiapäaryjä* maistella.

14.12.1996

OHORAN- JA KAURANKORIJUU

Ohorat ja kaurat korijathin pellolta vikatheella niittämällä. Sitte niitetyt *elot* panthin seiphäille kuivaahan.

Vikatheet oli terotettu hyväks jo ennen pellolle menua. Jokhaisella niittomiehellä oli plakkarisa *vikatetikku*, jolla hän tikkus vikatheen vähä väliä.

Poikkiniitetyt *elot* menivät niitettäessä ns. luovolle, josta ne hangolla nostelthin sitte heinäseiphäille. (Täsä käytethin samoja seiphäitä kö heinällekkii.)

Ne seiphäät oli parimeeterisiä, pyörijöistä puista tehtyjä. Seiphään alapää oli veistetty teräväks, että se oli helepomppe lyöjä maahan pysthön. Maahan tehthiin rautatangolla seiphäälle reikä, seiväs lyöthän reikhän ja polijethin juurelta kintiäks.

Heinäseiphään yläpää oli terotettu palijo *piikkisemmäks* kö alapää, siitä piti heinäin luistaa hyvin alas, ko siihen panthin heiniä tai eloja. Seiphääsä oli kahthen kohthaan navaroitu reikä läpi. Reikhin vuolthin puusta tapit, jotka toppas, ettei vilijat menheet maahan asti, vaan alimmat jäi maapinnan yläpuolelle ja tuuli pääsi seiphään alta kulukehen.

Seiphääntapit vuolthin pihilajasta tai pajuista. Niitä teki pikkupojat jo ennen pellolle menua valamhiiks, tapit oli nuin parin kolomenkymmenen sentin mittasia.

Alatappi oli kuutisenkymmentä senttiä maanpinnan yläpuolella ja ylätappi josaki seiphään puolesavälisä, joskus jos oli pitempiä seiphäitä, niisä saatto olla kolomekki tappia. Nämä ylemmät tapit kannatti vilijaa, ettei ne painunnu liika tihijälle ja homehtunheet seiphäälle satheisena kesänä.

Sitte siihen seiphäälle nostethin hangoilla maasta nuita jo kumhon niitettyjä vilijoja, ne piti nostella sillälaililla, ettei ne jäänheet tihijhän kniphun, sillon ne ei kuivannu kunnolla. Ko sitte oli laitettu värkkiä seiphäälle niin palijo, että ylätapin reikä tuli vasthaan, panthin tappi paikalle, siitä sitte jatketthin seivästystä niin pitkälle, että seiphäänokkaa ei enää jäännä näkösäälle.

Hangon ja haravankans sitte vielä haravoithin sen valamhiin seiphään pintaa, että irtanaiset olijet tippui alas maahan, samalla olokien suunta seiphäänpinnasa tuli alaspäin, sajeveet tippu paremmin nyt alas olokia pitki.

Haravamiehet kuluki siihen haravoimasa peräsä. Sitä sanothin *visuamiseksi*, pellolle ei jätetty tähkäpäitä, kaikki koitethin haravoija taltheen.

Seiväsrivit laitethin suoriks, että niitä oli mukavempi kahtua kuivausaikana. Kauraa leikathin aikasemmin kans sirpillä ja niistä sijotuista lyhtheistä tehthiin samalla lailla ko rukhiistaki kuhilhaita. Kaurasta tehtyjä sanothin kyllä *"kyylyiks"*. Kyylyt oli palio matalampia ko ruiskuhilhaat, kauranoloki ko on lyhyvempää.

Kyylyin hatuiks oli käännetty yks isompi lyhe, joka taitelthin keskikohalta ja jyväpuolen olijet levitethin levijemmälle, että se paremmin suojais kyylyä vesisatheella.

Nämä eloseiphäät ja kyylyt annethin olla pellolla kuivaamasa muutamia viikkoja ilmoista riippuen. Sitte kö ne oli kuivia, ne ajethin pitkäpankkasilla hevoscärryillä riiehesseen puitavaks.

15.12.1996

PUIMAKONHEELLA PUINTI

Nelijäkymmentäluvulla oli tällekkii kylälle ostettu *puimakone*. Siinä oli osakhaina suurin osa Kykyrinki taloista, Mäkelän ja Nurilan talokki oli siinä *puimaseurasa* mukana.

En enää muista tuon konheen merkkiä, se oli tosi suuri koolthans ja painuaki sillä oli vaikka kuinka palijo.

Puimakonetta pyöritethin sähkömoottorilla, joka oli semmonen *harijasmoottoriksi* sanottu. Ko sitä panthin pyörihän, käännetthin siinä semmonen saranoilla oleva *kaffeli* kiinni kiskhoin, siinä aina kipinät lenteli kö se vastas vastakappalleheisiin. Moottoriki oli niin raskas liikuttaa, että siinä oli aina monta miestä nostamasa. Se oli tällätty semmosten paarien päälle, siinä oli aisat, että niistä sai kaks miestä nostaa. Siirtelysä laitethin paarein jalasten alle pyöriät puukapulat, joita pitkin tuota moottoria rullathin paikallens. Samallaisia rullia laitethin puimakonheenki alle ko sitä tälläthin paikoilheen riihenluuhaassen.

Sähköt veethin riiehepääsä olheesta sähkötolopasta, alakhuun ei ollu mitään kaapelin

liitintä, kolome kuorittua johonpäästä vain käännethin koukhun ja se koukku laitethin käpillä suorhan sähkölinijan lankhoin yks kerrallans, lankoja oli kaikkians kolome. Monesti poikakluput panthin kiipiähän riihenkatolle, josta oli lyhyempi matka ylettyä käpillä sähkölankhoin. Jonkullaiset kumikinthaat oli hommattu tuolle "sähkömiehelle" vaaralisen homman takia.

Sitte vähä myöhemmin pienei tuo puimaseura ko ostethin uusi puimakone. Siinä oli osakhaina vain Nurmelan talo ja kaks Nurilan talua, nyt sai puimakonheen äkempää, kö isosa seurasa.

Konheen merkki oli ESA-45, se oli keltanen färltäns, siinä oli jokku kohat vielä maalattu veheriäks, kone oli palio keviämpi kö se vanha kone, mutta oli tämäki raskas liikutella. Moottori oli palio uuenaikaisempi ko se vanha moottori, tämä oli *Strömberg*-merkkinen. Moottorille oli laitettu parit ja puinen kannellinen laatikko suojas vesisatheella moottoria, olihan moottori aina puinninaikana ulukona,. Moottorin ja puimakonheen välisä oli pitkä remmi, sen remmin toinen pää oli moottorin *siivasa* ja toinen pää puimakonheen vastaavasa *siivasa*. Remmin avulla saathin voimaa lisää, että moottori jakso pyörittää tuota konetta.

Remmi kiristethin puomapuun ja puukiilain kans niin kiriälle, että se ei luistannu, ko konheeseen syötethin lyhtheitä. Remhiin laitethin pitua varten pihkaa tai jotaki muuta värkkiä, semmosta hartsiaki oli joskus myöhemmin saatavilla tuohon luistamista ehkässevhän tarkotuksheen.

Puimakonheesa oli monta metallista eri kokosta pyörää (ratasta) ja niijen välisä (soukemmat) remmit. Ensimmäinen remmi tuli pääsiivan juuresta ja siitä sitte ne oli laitettu etheenpäin sillälailailla, että jokhainen puimakonheen liikkuva-osa saathiin liikkuhan. Toiset remmit oli laitettu ristin, että pyörimäsuunta seuraavalle rathalle muuttu päinvastaseks. Nämä rathaat pyöri siinä konheen molemmilla kyljillä. Niitä joutu varohon ahthaasa luuhaasa, ettei tarttunnu niihin vaatheista kiinni.

Konheen alakupääsä oli syöttökita, johon *syöttäjä* annosteli lyhtheitä tai vilijanologia sillälailailla, ettei kone menny "tukhon". Syöttöaukosa pyöri kovilla kierroksilla piikikä kela, joka veti koneen sisälle viljanolijet.

Siihen ei saannu päästää liika suuria tukkoja yhtäikaa, muuten saatto kone topata ja remmi lentää *pois päältä*. Syöttäjällä oli eesä syöttöpöytä, joka jatku syöttäjän oikialle puolelle. Siihen pöyvälle nosti valamhiiks vilijat *syöttöpöyvälle antaja*. Näistä pöyvällenostetuista vilijoista syöttäjä selevitti konheeseen sopivan määrän kerrallans. Tuo syöttäjän homma oli annettu aina samalle miehelle. Se oli tärkeimmäks kahtottu homma koko puintihommasa. Siihen homhaan pääsi vasta, kun oli vuosikausia ollu muisa vähemmän tärkijöisä hommisa.

Tuosa puimakonheelle puitaesaki tarvithiin palijo väkiä, ko riheet oli semmosia sokkeloisia. Nehän oli pykätty tryskäystä vasten, eikä konheesta sillon ollu mitään tietuakaan.

Vilijat oli ajettu luuhaan vasemmalla puolella olevhan *riihilathon*, josta ne nostethi hankoin kans luukusta syöttöpöyvän vierhen, josta sitte pöyvälle-antaja ne taas nosti syöttöpöyvälle. Riihilajosa oli aina pari ihmistä öysäämäsä. Nuo vilijat oli lajosa niin kintiällä, että niitä joutu repihän monesti oikein olan takaa, että sai tukon irti. Ne vilijat oli öysätty uluko-oven kautta sisälle ja ne olivat pakkaantunheet "väärinpäin", päälimmäiset oli sielä uluko-oven suusa.

Tuosa konheen etuosasa oli työsä jo nelijä ihmistä ja seuraavana peräpäästä kohti mensesä oli *jyvämies*, Joka piti huolen säkkein vaihosta, nosti täyvet säkit riihen uluko-ovelle seinänvierhen, josta ne sitte nostethin hevuskärhyin, aithan vietäväks. Tätä homma hoiti yleensä puintitalon isäntä.

Säkkejä varten oli konheen vasemmalla puolella semmonen elevaattorikoppa, josa oli sisällä remmi ja remmisä oli peltikupit, jotka kulijetti jyvät säkkiluukuille ja keikahutti kupit ja jyvät alas. Säkeille oli laitettu kaks uloketta, jotka oli läpällä sulijettavisa. Tällälaila pystythin vaihtahan säkki, vaikka kone kävi. Toinen luukku auki ja *säkinvaihto-luuku* väiaikasesti kiinni.

Seuraavana oli sitte pölysin homma: "ruumenpenikka", joka otti konheen mahan alta haravalla ruumenet ja akanat. Siinä osasa konetta pölisi ylheensä aina, ko vilijat oli kuivatettu hyväks. Joskus oli vilijapellosa saviheinääki juurella ja se kuivannu saviheinä pölisi aivan punasena ja meni kurkhun ja keuhkhoin niin, että monesti aivan kyökäthän ja oksennethin riihen ulukopuolella.

Pölysi se olokipoikainki puolella. Sielä oli pari ihmistä öysäämäsä olokoa konheen peräsä. Olijet piti öysätä monesti pitkän matkan päähän riihen puolelle, sinne ei ollu ko pikkuset luukut, josta olijet tukithin riihen puolelle. Sielä oli ainaki yks mies, joka tälläs nuo olijet niin tihijälle kö mahdollista, sinnehän piti sopia kaikki puintiolijet samhaan tilhaan. Homma oli hikistä ja pölystä, pitiän aina välillä kerijetä vielä polokehenki olokoa, että ne menis pinempään tilhan. Puimakonheen peräpääsä piti näinolheen olla ainaki 3-4 ihmistä.

Myös maataloin naiset olivat niin leikkuu- kuin puintitöisäki mukana, *kotoihiminen* sitte keitti kotona kaffit ja toi ne riiheeseen puintiväen juotavaks. Kaffia oli laitettu lasipulhoin ja pullo sitte villasukan sisälle, että pysy paremmin kuumana riiheelle asti, sitte vain konheet topathiin ja menthiin riiheen ulukopuolelle juomhan virkistävät kaffit ja syömhän voileipää ja nisua, jota oli aina leivottu puintipäiviks.

Puintihommat tehtiin aina niinkö talakuukseki, joka osakastalosta oli pari ihmistä puinnissa vuorotellen joka kolomen talon puinnissa. Puintipäiviä riitti jokhaiselle usiampiakin.

Sojan jäläkheen oli sähkönsaanti monesti niin lujalla, että jouvuthin vuorottelehan kylän puimaseurain kesken, kö ei sulakheet kestänny muuntajalla. Sinne muuntajalle joutu vähä väliä menehen joku pyörän kans painahan automaattisulake alas. Sitte taas vähä aikaa saatto pyöriä, mutta ko syötethin usiamphaan konheeseen yhtäaika isompi lasti, pomppas taas sulake pois päältä.

Jonaki aikana oli muuntajalla samalla asialla usiampiki "sähkömies" ja sitte sovithin vähä vuoroja, että ees joku kone pyöris. Monesti sitte puithin vielä yötä vasten, myrskylyhtyyn valoisa, että saathin puitua vilijat.

Joka puintipäivän jäläkheen oli lämmitetty sauna, josa kaikki kävi vuorollans pesemäsä puintipölyt pois.

Puimakone, moottori ja muu kalusto keplotelthiin sitte hevuskärryyn kyytille ja viethin sitte lasti seuraavhan talhon. Konheet laitethin aina paikallens, että oli mukavampi alottaa puinti seuraavana päivänä.

29.12.1996

LEKU

Meillä oli "hyvin trimmattu" pässi LEKU nimeltään, se pruuukas puskia hetikkö persheen käänsi. Eemeli praatas Lekun kans ja kynsi sen päätä ja sano: "*Leku ei kyllä Emmeä puske*"!

Jokasyksyenen homma Eemelillä oli triivata navettaa, ettei kylmä päässy tulehen seinäinravoista sisälle.

Triivaus oli menossa lammasnavetan puolella. Eemeli tälläs navettakränkyn alhens, ko muuten ei ylettyny katonrajhan asti triivaahan.

Leku seurasi mielenkiinnolla ketan nurkasta tuota Eemelin touhua, ja hetikohta ko Eemeli kiipes kränkylle seisohon, peruutti Leku aivan ketan takimmaishen nurkhan hakehen faartia....

Sieltä se sitte tormas suorhan Eemelin kinthuun. Kyllä siinä puumookarin kans triivaaja putos heti lammaskethan, eikä millään tuumannu uskua, että *Leku* tuon teki?

Leku sai kyllä sitte kuulla kunnians, ko Eemeli siitä pysthö selevis.

Meillä oli yhtheenaikhan palio kanoja, jyviä kö käsitelthin, niin rottia vetäänny navethan. Niitä koitethin hävittä vaikka millä sortilla, mutta rottia vain piisas.

Kerran Eemeli sitte tuli tuphan ja sano: "Tuuppasta kahtohon ko minä oon keksinny konstin, ettei rotat enään pääse navetan sisälle". (Kalan puolella oli maalattia, sieltä kivijalan alta oli rotat kaivaneet reikiä vieriviereen). Eemelillä oli sylillinenn pyörijöitä koivuklapeja ja toisesa käjesä kirves. Eemeli otti kplapupuun ja hakkas kirvheellä puun rotanreikhän ja sano: "Kyllä ny kestää jyrsiä, ennenkö tuosta reijästä rotta läpi tulee"... Aamulla oli taas uuvet reijät pölökkyin vieresä, niitä valakosia koivu-pölökkyjä oli koko seinusta täynä, mutta rotat tuli vain navethan.

PRUNNINPERKKAUS

Toisentuvan saunaprunnia puhujistethin miessakilla ja jokhainen meni vuorollans prunnin pohojalle öysäähän pikileeriä ämpärhin, joka sitte nostethin ylös nuoralla. Pikileeri paiskathin sitte ämpäristä siihen kankhaalle.

(Pikileeri on semmosta savia, että saaphaat jää siihen kiinni, jos ei kokoajan kenkiä liikuta.)

Eemeli oli prunnipohojalla vuorostans, mutta ei muistannukkaan liikutella jalakojans. Saaphaat oli painunnu jo niin syvälle pikileerhin, ettei ne lähtenny enään irti ollenkaan. Ei

muutako haethin suihtiperät ja sijoitin ne Eemelin vyötärölle kiinni ja sitte veethin mies aivan viime tingasa pois prunnista. Kumisaaphaat on varmasti vielä tänä päivänäki sielä prunninpohojasa, mutta mies pelastethin. Tuo prunni on jo täytetty maalla, niinpä sitä saunaprunnia ei oo enään olemasa.

*****